

การพัฒนาแบบแผนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์*

The Development of Knowledge Management Model for Local Wisdom of the Elderly School in the Province of Phetchabun

ณัฐวัฒน์ แซงภูเขียว
Nattawat Zangphukieo
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Phetchabun Rajabhat University, Thailand
E-mail: Nattawat@cas.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) พัฒนาแบบแผนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ 3) นำเสนอการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 134 คน โดยวิธีการเลือกแบบเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาแบบแผนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาแบบแผนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการจัดการ อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโอกาสของการเรียนรู้ ด้านสร้างเครือข่ายของการทำงาน ด้านการใช้เทคโนโลยีและด้านความดูแลของภาครัฐ

คำสำคัญ: การจัดการ; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; ผู้สูงอายุ

*ได้รับบทความ: 13 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 30 กันยายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2563

Received: September 13, 2019; Revised: September 30, 2020; Accepted: September 30, 2020



Abstract

The purposes of this research were: 1) to study knowledge management of local wisdom of the elderly school in Phetchabun province; 2) to develop the knowledge management model of local wisdom of the elderly school in Phetchabun province; 3) to present knowledge management of local wisdom of the elderly school in Phetchabun province, number of 134 people by the quantitative method of selection.

The result of the research shows that: respondents about the development of knowledge management model for local wisdom of the elderly schools in Phetchabun Province in general, it is at a medium level. When considered in each aspect, it was found that the opinions of the respondents regarding the development of knowledge management model for local wisdom of the elderly schools in Phetchabun province at the very level of agreeing in amount of 1 aspect is management in the level of agreeing with the level of 6 aspects, namely the process of knowledge management leadership the opportunity of learning the networking aspect of work technology and the supervision of the government.

Keywords: management; local wisdom; elderly

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงไปสู่โครงสร้างประชากร สังคมสูงวัยสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงต่อเนื่องมา ตั้งแต่ปี 2558 และเกิดการขาดแคลนแรงงาน ผลผลิตภาพแรงงานต่ำ คุณภาพคนยังมีปัญหาในทุกช่วงวัย ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน และผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพโดยที่จำนวน ไม่น้อยต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการดำเนินชีวิต ผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคมและประเทศชาติ เป็นต้นทุนทางสังคม ที่มีค่ามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยที่นับถือผู้สูงอายุในฐานะผู้มีประสบการณ์มาก่อน

และเป็นผู้สั่งสมภูมิปัญญาของท้องถิ่นในด้านต่างๆ เพื่อสืบทอดถึงบุคคลรุ่นหลัง รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรวัยสูงอายุอย่างต่อเนื่องได้มีการตรากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มีการจัดทำนโยบายยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ พร้อมทั้งกำหนดกลไกและหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่ครอบคลุมการพัฒนาผู้สูงอายุในทุกๆ ด้าน ซึ่งผู้สูงอายุนอกจากจะเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาแล้ว ผู้สูงอายุยังเป็นวัยที่มีความเป็นอิสระมากกว่าช่วงวัยอื่นของชีวิต สามารถเลือกทำในสิ่งที่เหมาะสมตามที่ตนเองปรารถนา เนื่องจากลูกหลานเติบโต มีการมีงานทำแล้ว ย่อมหมดภาระที่หนักหน่วง



ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้แสดงศักยภาพ ภูมิความรู้ที่เป็นการบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นแล้ว ผู้สูงอายุยังสามารถดูแลตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง ไม่ให้เกิดภาวะแก่ครอครว และสังคม จึงนับเป็นการสร้างสังคมที่มีคุณภาพอีกทางหนึ่งด้วย ที่มา กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อนำเสนอการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นคำถามแบบให้ผู้ตอบกรอกเองและตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 7 ด้าน

ประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโอกาสของการเรียนรู้ ด้านสร้างเครือข่ายในการทำงาน ด้านการใช้เทคโนโลยี ด้านความดูแลของภาครัฐ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-End)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดจำนวน 134 ตัวอย่าง และตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติได้รับแบบสอบถามคืนครบ 134 ฉบับ คิดเป็น 100 %

การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นคำถามแบบให้ผู้ตอบกรอกเองและตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามใน 7 ประเด็น ได้แก่ ด้านการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโอกาสของการเรียนรู้ ด้านสร้างเครือข่ายในการทำงาน ด้านการใช้เทคโนโลยี ด้านความดูแลของภาครัฐ ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ระหว่างเพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ระหว่างอายุ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพโดยการวิเคราะห์หาความแปรปรวนแบบทาง



เดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี S - Method ของเชฟเฟ (Scheffe)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 70.90 อายุ 61-65 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20 ระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 68.70 รายได้ 3,001-6,000 บาทจำนวน 34 คนคิดเป็นร้อยละ 25.40 อาชีพการเกษตรกร จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{x}$ = 3.21) โดยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าเฉลี่ยมาก คือ ด้านการจัดการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 3.58) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านกระบวนการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 3.43) ด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 3.35) ด้านความดูแลของภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 3.35) ด้านการสร้างเครือข่ายของการทำงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 3.17) ด้านโอกาสของการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 3.03) และด้านการใช้เทคโนโลยี

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 2.56)

3. ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ตอบแบบสอบถาม เพศชาย และหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านกระบวนการจัดการความรู้ และด้านสร้างเครือข่ายในการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอื่นๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลระหว่าง อายุ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการมีส่วนร่วมจำแนกตามอายุในภาพรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติ ส่วนในรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโอกาสของการเรียนรู้ด้านสร้างเครือข่ายในการทำงานด้านการใช้เทคโนโลยีด้านความดูแลของภาครัฐ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

5. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการ



จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามที่ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติ ส่วนในรายด้านการจัดการด้านกระบวนการจัดการความรู้ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโอกาสของการเรียนรู้ ด้านสร้างเครือข่ายของการทำงาน ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านความดูแลของภาครัฐ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

6. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามรายได้ ผู้ตอบแบบสอบถามที่ระดับรายได้แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติ ส่วนในรายด้านการจัดการด้านกระบวนการจัดการความรู้ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโอกาสของการเรียนรู้ ด้านสร้างเครือข่ายของการทำงาน ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านความดูแลของภาครัฐ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

7. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามอาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามที่ระดับรายได้แตกต่างกันมี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติ ส่วนในรายด้านการจัดการด้านกระบวนการจัดการความรู้ ด้านโอกาสของการเรียนรู้ ด้านสร้างเครือข่ายของการทำงาน ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านความดูแลของภาครัฐ ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ส่วนด้านภาวะผู้นำ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการจัดการ อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ด้านภาวะผู้นำ ด้านโอกาสของการเรียนรู้ ด้านสร้างเครือข่ายของการทำงาน ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านความดูแลของภาครัฐ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านการจัดการความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{x} = 3.58$) การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการถ่ายทอดความรู้ การเล่าสู่กันฟัง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาดูงาน มีค่าเฉลี่ย



เท่ากับ ($\bar{x} = 3.71$) รองลงมาคือ การพัฒนาให้มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.71$) การดึงความรู้จากตัวบุคคลออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.58$) และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ การใช้ความรู้ชุมชนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.46$) การแสวงหาความรู้ได้จากกรณีปัญหาท้องถิ่น ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.46$) ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของพระประจักษ์ จกกรมโม (cited by Panurat, 2006) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสั่งสมเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาๆ แต่จะเป็นสหวิทยาการที่ผสมกลมกลืนและเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การศึกษา การปกครอง และวัฒนธรรม

1.2 ด้านกระบวนการการจัดการความรู้ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{x} = 3.43$) โดยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือจัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนแต่ละช่วงวัย เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.82$) รองลงมาคือ สร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.70$) การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้

เกิดประโยชน์สูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.53$) และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือสร้างเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อสืบค้นความรู้ใหม่ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.33$) การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 2.79$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธงชัย พาบู (Pabu, 2009) ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ พบว่า ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีต่อการจัดการความรู้ ได้แก่ ความรู้ฝังลึกในบุคคล (Individual Knowledge) ได้รับการถ่ายทอดปลูกฝัง ฝึกฝนให้มีความรู้ และทักษะติดตัวมาตั้งแต่ยังเล็ก เมื่อมารวมกลุ่มกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเป็นความรู้ขององค์กร (Organizational Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่มีโครงสร้างเกิดมาจากความคิด (Thinking) ประสบการณ์ (Experience) ทักษะ (Skill) และการปลูกฝังถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ร่วมกับการเรียนรู้จากการศึกษาอบรม การสังเกต สาธิตและการปฏิบัติจริงจนกลายเป็นความรู้และทักษะเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชุมชน

1.3 ด้านภาวะผู้นำ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{x} = 3.35$) โดยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำเป็นที่ยอมรับของ



ชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.72$) รองลงมาคือ กระตุ้นให้สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.71$) และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดี และคิดบวกกับผู้ร่วมงานเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.49$) มอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความถนัดของสมาชิกเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.23$) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับสมาชิกในกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.18$) มีบทบาทหน้าที่ทางสังคมในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.18$) การมีส่วนร่วมในชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.12$) ให้อิสระแก่สมาชิกทุกคนในการแสดงความคิดเห็นและเหตุผลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.10$) ให้การดูแลเอาใจใส่สมาชิกเป็นรายบุคคลอย่างทั่วถึงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.07$) ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของจรรุวรรณ ธรรมวัตร (Thammawat, 1992) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า ทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนหรือลักษณะสากลที่หลายๆ ท้องถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่น

1.4 ด้านโอกาสของการเรียนรู้ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยโดย

รวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{x} = 3.03$) โดยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าเฉลี่ยปานกลาง คือมีการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในระดับนโยบายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.10$) รองลงมาคือการสื่อสารด้านเทคโนโลยีทันสมัย รวดเร็ว ทำให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ไร้ขอบเขต การเข้าถึงสืบค้น แบ่งปันและแลกเปลี่ยนทำได้สะดวกรวดเร็ว กว้างขวาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 2.96$) ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยของมณฑา เพ็ชรวรรณ และคณะ (Phetchawan, et al., 2014) วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาชุมชนตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการดำเนินการวิจัยเพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมต่อแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรม และบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการรวบรวมข้อมูลหัตถ์ภูมิและปฐมภูมิ ปฏิบัติการภาคสนาม การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม ขั้นตอนศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนเพื่อนำมาหาหนดกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว มีการอบรม ทัศนศึกษา ดูงาน ประชุมกลุ่ม เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมากำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และกำหนดตัวชี้วัดและขั้นตอนหารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านวิธีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างไม่เป็นทางการ จัดทำแผนที่ความคิด ประชุมกลุ่ม ระดมสมอง สอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มทดลองพร้อมทั้งประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข



1.5 ด้านสร้างเครือข่ายของการทำงานความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{x} = 3.17$) โดยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าเฉลี่ยมาก คือ ผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการบริหารจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.92$) รองลงมาคือ มีศูนย์กลางในการพบปะหรือประชุมกลุ่มมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.57$) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีเครือข่ายชุมชนต้นแบบเกิดขึ้นมากมาย จากภายนอกชุมชนทุกระดับมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 2.65$) รองลงมา คือ มีการประสานงานกันระหว่างสมาชิกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 2.57$) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจารุวรรณ ธรรมวัตร (Thammawat, 1992) ได้อธิบายถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า มีวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เด็กหรือเยาวชน โดยทั่วไปเด็กมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นๆ ในสิ่งที่ใกล้ตัว

1.6 ด้านการใช้เทคโนโลยี ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{x} = 2.56$) โดยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าเฉลี่ยปานกลางเทคโนโลยีมีความ

สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 2.96$) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คือ ท่านมีการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น โทรศัพท์ เครื่องขยายเสียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 2.46$) รองลงมา คือ ท่านมีความพร้อมในการใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อประสานงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 2.28$) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนงคราญ กาญจนประเสริฐ (Kanjaprasert, 2002) ได้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้โดยใช้เทคโนโลยีชาวบ้านของประชากรในจังหวัดพิษณุโลก และสุโขทัย โดยจำแนกการผลิตเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ประเภทสิ่งประดิษฐ์ ประเภทจักสาน ประเภทสิ่งทอ ประเภทแกะสลักไม้ ประเภทแปรรูปอาหาร และประเภทอื่นๆ เท็กซ์ (Texfi, 1992 : 4128-A) ได้ศึกษาการจัดเก็บเอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติของแอลจีเรีย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้อง กับหอจดหมายเหตุของแอลจีเรีย พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์กับอักษรอาหรับการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถาบัน ความเร็วในการเข้าถึงเอกสาร และการเรียงลำดับชื่อเอกสาร

1.7 ด้านความดูแลของภาครัฐความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม



เท่ากับ ($\bar{x} = 3.35$) โดยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าเฉลี่ยระดับมาก คือการบริหารจัดการของภาครัฐในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.92$) รองลงมา คือ การสนับสนุนส่งเสริมของภาครัฐเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.57$) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางคือการออกนโยบายกฎหมายสิทธิบัตรเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 2.57$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลนัทร ศรีจ้อย (Srijoi, 2013) ที่ศึกษาเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอบ้านเนินขามสู่การเรียนรู้ พบว่า กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าของชุมชนบ้านเนินขาม ในระดับบุคคลเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากแม่สู่ลูกญาติพี่น้อง จากเพื่อนบ้านใกล้เคียงกับลักษณะการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวในระดับชุมชน การถ่ายทอดจากหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุม และร่วมกันกำหนดนโยบายกิจกรรมที่จะจัดขึ้นร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุโดยเน้นให้ประชาชนและกลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจได้มีสิทธิในการเข้าร่วมประชุม ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อร่วมกันสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและลูกหลานในการร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. โรงเรียนผู้สูงอายุและผู้นำชุมชนควรจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้น โดยการประยุกต์ให้เข้ากับกิจกรรมต่างๆ ในเทศกาล เพื่อเน้นความสำคัญและ

การเปิดโอกาสให้ทุกคนโดยเฉพาะเยาวชนให้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนถือเป็นโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการผลักดัน ส่งเสริม และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

3. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต้องคอยให้การสนับสนุน ส่งเสริม จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาการรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดจ้างวิทยากร หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถโดยตรงเพื่อใช้สอนในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือเวลาเย็นหลังเลิกเรียนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้การศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของโรงเรียนผู้สูงอายุหรือประเด็นใดควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบสานต่อไป

2. จัดการศึกษาวิจัยในเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการความรู้ครั้งนี้เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ และผลที่ได้จากการวิจัยสามารถได้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย



หมายหรือ สามารถนำไปศึกษาต่อยอดเพื่อให้ได้ ประโยชน์ต่อสังคม ส่วนรวมในเชิงพาณิชย์หรือ
องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้ นำไปพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

References

- Kanjanaprasert, N. (2002). Alternative: A Study on wisdom for material product of population in Phitsanulok and Sukhothai province. *Research report*. Phitsanulok : Pibulsongkram Rajabhat University.
- Pabu, T. (2009). Business knowledge management, one district, one product. *Doctor of Philosophy Program*. Graduate School : Khon Kaen University.
- Panurat, A. (2006). *Local wisdom*. Surin : Faculty of Education, Surin Rajabhat University.
- Phetchawan, M., et al. (2014). A suitable ecotourism management model for Community Attractions: A Case Study of Khun Thale Sub-District Community, Muang District, Province Surat Thani. *Research report*. Bangkok : Office of the National Research Council of Thailand.
- Srijoi, K. (2013). *Knowledge Synthesis, Wisdom of Ban Noen Kham weaving into learning*. <http://www.teched.rmutt.ac.th/> (Accessed 20 July 2014).
- Texfi, C. (1992). Design of a computer information system for the Algerian National Archives. *Dissertation Abstracts International*, 52(12), 4128-A.
- Thammawat, J. (1992). *Isaan Wisdom*. Maha Sarakham : Faculty of Humanities and Social Sciences Textbook Project.